

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frc., $\frac{1}{2}$
an 9 frc., $\frac{1}{4}$ an
4 frc. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XX.****Blaj, 9 Aprilie 1910.****Numărul 15.**

Conferența națională.

În fața unei mulțimi de câteva mii s'a ținut Marța trecută la Sibiu conferența electorală a Românilor aparținători partidului național.

Spiritul înalt, ce a domnit sub tot decursul celor două ședințe și venirea la Sibiu a Românilor din punctele cele mai depărtate locuite de fiii neamului nostru, au dat dovadă de cea mai strânsă solidaritate națională, ce ne adună pe toți într'un întreg puternic și demn de tot respectul, iar caldele și entusiastele ovații ce s'au făcut deputaților noștri, au fost chezașia cea mai sinceră de strânsa legătură ce există între conducătorii neamului și gregarii simpli. Dragostea aceasta spontană și sinceră ce s'a arătat deputaților noștri, poate fi pentru ei semnul celei mai curate mulțumite pentru clipele grele prin cari au trecut în bărbăteasca luptă, ce au purtat 5 ani dearândul. Alipirea aceasta a mulțimii față de fiii săi cei mai aleși, e cea mai viuă dovadă, că activitatea lor parlamen-

tară a fost expresia întregului suflet românesc și că una au simțit cu toții și cu neadormită grijă au urmărit cei de acasă, pe cei ce munceau în parlamentul țării pentru ființa aspirațiunilor neamului nostru. Și mângâiați în sufletele lor au trebuit să fie și unii și ceilalți.

Ne-a mai dat dovadă conferența aceasta de creșterea progresivă a inteligenții noastre, care s'a înfățișat la conferența din Sibiu într'un număr impunător, cum și de — ceea ce e mai înveselitor, — de trezirea la conștiința națională a fraților noștri din punctele cele mai extreme ale Sălăgiului și Bihorului. Și avem nădejdea, că nu va trece vreme îndelungată, când din acele părți se vor ivi bărbați însuflețiți pentru cauza noastră, cari vor lupta cu nespuse și nesecată energie pentru drepturile și aspirațiile legitime ale neamului nostru. Opera de deșteptare s'a început și cu ajutorul lui Dumnezeu și a câtorva bărbați de inimă începe să deie roade din ce în ce mai bogate. Un lucru se recere numai, acestor luptători entusiaști să nu li-se pună

piezeci, ci din contra cei chieși să-i îmbrățișeze cu căldură și ajute cu toată dragostea.

Acestea au fost gândirile, ce ni le-a deșteptat în minte conferența de Marți dela Sibiu și ele ne place să credem, că se vor fi ivit în inimile tuturor celor de față, pentru că în această zi una eră gândirea tuturor și de o idee erau călăuziți cu toți, de a afla mijloacele cele mai potrivite și pe oamenii cei mai destoinici, cari fără șovăire se ducă înainte lupta începută între cele mai grele împrejurări. Și avem nădejde, că ne va succede.

* * *

Inceputul adunării era fixat pe oarele 10. Cu o zi mai înainte însă, publicul se adunase în un respectabil număr la Sibiu. Trenurile de noapte a duplicat numărul celor prezenți.

Din Blaj a plecat Marți dim. la Sibiu un vagon întreg, vre-o 40 persoane. O admirabilă impresie a făcut sosirea unui tren extra, care a adus vre-o 300 de mărgineni dela Săliște și împrejurimi, conduși de notarul Hența, doctorul Comșa și preotul Lupăș. Încă înainte de oara deschiderii sala dela Gesellschaftshaus se umple literalmente de public, galeria de abia cuprinde și ea damele sosite, ca să ieie și ele parte din in-

FOIȚĂ.

Impresiuni de călătorie.

Roma, 27. Martie 1910.

Iubite amice!

Am sosit cu ajutorul lui Dumnezeu în pace încă Joi după amiazi la 3°, dar nu mi-am putut lua de loc atâta timp, ca să Vă scriu. Am fost de-o parte tare obosit, de altă parte timpul așa mi-a fost de ocupat cu multe de toate, încât nu mi-am putut rupe nici atât ca să pot scrie o epistolă.

Voiu începe cu Aradul, unde ni-s'a făcut bine ziua și de ude am parcurs câmpia monotonă a Ungariei, pe un timp de tot frumos și rămași numai noi într'un cupou cu un singur pasager — neamț din Dniburg, de pe Rin, din jos de Düeldorf, inteligent și comunicabil, cu carele ni-am întreținut foarte bine până în Pesta, încât ni-a trecut timpul de tot repede.

Ajunși în centrala din Budapesta la 1^o15' amiazi, în curând ni-am întâlnit cu ceilalți soți, pe cari i-am așteptat. Am prânzit și după puțin repaus am plecat mai departe spre Fiume, la 4^o31' peste Dombóvár. În Fiume am sosit după o noapte cam rău durmită, mai ales după ziua și noaptea precedentă, ce au fost de asemenea obositoare, dimineața la 5°. Aci făcând câteva tururi prin oraș, ca să putem vedea lucrurile mai însemnate, am dejunat și la 7^o30' am plecat mai departe spre Ancona cu Vaporul Societății Adriatice „Villám.”

Timpul la început ni-se părea plăcut și liniștit și speram să facem o călătorie de toată plăcerea. Abia am ieșit însă din port și am dat să ne apropiem de insula Cherso, a început un bora bunșor, ce ne suflă din spate și făcea în suprafața apei valuri frumoase spumegătoare, mânănd naia înainte. Călătorii, firește tot străini, ce alergau ca să caute distracții de sărbătorile Paștilor sub cerul cel frumos al Italiei, neobișnuți cu legănatul puternic și neîntrerupt al vasului,

au pierdut toată dragostea și voia de plăcerile călătoriei pe mare. Unii au început a desperă și a ruga pe căpitanul vasului, ca să reîntoarcă în port. Acesta însă li asigură, că nu e nici o primejdie, și e timpul și vântul cel mai favorabil pentru direcțiunea în carea mergeam, spre Ancona. Și drept dovadă, că nu e nici o primejdie, a mai dispus să întinză și vântrelele de pe catartele din prora naiei, firește, ca să cruțe din cărbuni și de altă parte să accelereze cursul vaporului. Împrejurarea aceasta a produs un legănat încă și mai puternic, așa, cât părea, că acum acum să cufundă vasul, — și puțini pasageri au rămas cruțați de răul mării. Femeile mai ales, ce erau atât de vesele la plecare, au căzut nespuse de abătute și infrante, încât nu și-au mai revenit în ori până în capet.

Am ajuns, grație vântului favorabil, la Ancona, cu o oară întreagă mai curând ca de obicei, și ni-a mai rămas timp de ajuns, pe lângă formalitățile dela debarcare, să vizităm încă cu zi părțile mai frumoase ale orașului și câteva biserici. Asta ni-a prins

sufletirea bărbaților. Sunt 4000 de oameni. Presa noastră e reprezentată întregă, doar „Gazeta de Dumineca“ și „Severinul“ n-au corespondenți. Să fie ceva nex causal? ar fi interesant!

Apariția deputaților noștri e salută cu îndelungate ovații. În special iubitul nostru Dr. Iuliu Maniu s'a împărțit de îndelungate și furtunoase ovații, tot așa bătrânul Gheorge Pop de Băsești, Dr. Vajda, Dr. Lucaciu, Goga ș. a.

Înainte de începerea ședinții aflăm un incident, ce merită să fie remarcat: Primarul comunică prezidiului, că ministrul a concesținerea unei conferințe electorale, nu naționale, unde nu poate fi vorba de activitatea partidului național.

La oarele 10 ședința se deschide din partea venerabilului preș. al partidului, *George Pop de Băsești* prin o vorbire frumoasă în care face o reprivire fugitivă asupra activității dezvoltate de partid dela părăsirea pasivității. Însiră luptele desperate purtate de guvernele trecute pentru zădărnicierea alegerii candidaților naționali, de cari pentru o populație de trei milioane de abia au reușit 14 inși.

Amintește de votul universal dorit de toți cetățenii de bine ai acestei patrii; de nisuițele contrare ale contelui *Andrássy* și de svârcolirile contelui *Tisza* și exprimă speranța, că nu peste mult va sosi timpul, când se va realiza această voință părintească a Măjestății Sale. Reînnoiește alocuția adresată conferinței acum 5 ani prin care a arătat că nisuița noastră și dorul nostru intim este, de a trăi ca cetățeni liberi ai patriei comune, dar ca Români, în bună înțelegere cu toți și încheie cu apostrofa: Să ținem strâns la programul nostru politic. Și în bine și în rău să ținem strânse rândurile partidului național înfruntând cu bărbăție și cu

deplină solidaritate atacurile îndreptate în contra ființii noastre. Cuvântul de deschidere a fost de repetite ori subliniat de aplauzele și aprobările mulțimii

Dr. *Niculae Comșa* propune alegerea biroului în chipul următor: președinte: *George Pop*, vice-preș. Dr. *Teodor Mihali* și *Niculae Ivan*, notari: Dr. *Valer Braniște* și Dr. *Lucian Borcea*.

Se trece la constatarea delegaților, rezultatul e că 18 comitate au trimis 266 delegați, lipsesc de abia 20.

Dr. *Vasile Lucaci* ie cuvântul spre a face un resumat a celor făptuite dela ultima adunare. Pomeneste de toate momentele mai importante dela părăsirea pasivității și trecerea în activitate, de grelele lupte purtate în celea două alegeri de deputat, de ne mai pomenitele abuzuri și fărâdelegi săvârșite în mai multe cercuri electorale; trece apoi la activitatea deputaților, la persecuțiile și atacurile îndreptate contra bisericii și școlii, pomeneste cu recunoștință de reprezentanții Arhierilor ambelor Biserici. Termină îndelung și foarte des aplaudatul raport cu amintirea marilor noștri bărbați trecuți la vecinicie: *Babeș*, *Mocioni*, *Muresian*, *Bredicean*, *Bunea* și *Domide*, față de cari cei de față își exprimă profundele lor regrete.

Dr. *Aurel Vlad* propune alegerea unei comisii de 40, care să studieze raportul și să prezinte propuneri față de viitor. Ședința a doua se anunță pe d. p. la 4 oare.

Înainte de ordinea de zi ia cuvântul adv. Dr. *Tripon*, care aduce laude deputaților noștri, cari au jertfit atât de mult pentru luminarea poporului român. Ei au cutrierat ca niste apostoli toate părțile locuite de români, au cercat cum bate pulsul inimilor noastre, spre a ne trezi la conștiința națională. Să ne aducem aminte — continuă oratorul — de jertfa, de munca și de

lămina ce s'a răspândit în decursul celor 5 ani de muncă — să ne plecăm capetele înaintea lor și să le aducem mulțumite. Și o dorință să le mai aducem și un dor, ca să nu lase să se stingă focul aprins în inimile noastre, să desfășure steagul luptelor noastre și să-l poarte și în noul period ce vine.

Conferința cu unanimitate și cu multă însuflețire se alătură la caldele cuvinte ale vorbitorului.

Presidiul dă cuvântul dlui *Dr. Iuliu Maniu* raportorul comisiei de 40. Aproape 10 min. însă ovațiile și aclamațiile publicului, cari parcă nu vor să mai încete, nu-l îngăduie să ajungă la cuvânt. În sfârșit când ovațiile se liniștesc când ochii publicului se rouează de câteva lacrimi ieșite din ascunziturile inimii, *Maniu* începe senin și liniștit: Adânc mișcat de măreția acestei adunări și de adâncă solidaritate a poporului românesc, ce se manifestă azi în un chip atât de strălucit, iau cuvântul în numele comisiei de 40 spre a vă arăta rezultatele lucrărilor sale. Ea a aflat, că cea dintâiu exigență a neamului e libertatea, care nu poate fi decât națională. Înaintașii noștri ne-au dat cea mai frumoasă pildă de cum avem să luptăm. Continuă apoi arătând, că dela adunarea națională din 1892 situația politică a rămas aceeași. În ocârmuirea țării nu se ține seamă nici de importanța noastră în această țară, nici de numărul și lealitatea noastră. Și noi pretindem să avem parte și noi în ocârmuirea țării, nu să fim pururea ocârmuiți. Să se împartă în aceeași măsură drepturile, cum se împart datorințele. Regretă, că cu toate luptele ce deputații naționaliști au purtat în parlament nu s'a putut schimba spre bine soarta poporului românesc. E gata să continue și mai departe lupta începută cu toate jertfele și mizeriile, ce au trebuit să îndure cu toții. De încheiere propune următoarea moțiune:

tare bine, pe lângă toată frământarea din vapor, și aerul sării, terenul sigur de sub picioarele noastre, ne-au făcut bine organismului și ne-a recreat încâtva.

Așezați în otel, am durmit bine și dimineața la 7 oare am continuat calea spre Roma. Un lucru m-a surprins mult: Cafelele sunt neasemănat mai puțin ca la noi; și cultul lui *Gambrinus* cu crăișorii de cafele în Italia nu e la modă. Vin e destul și bun, bere încă să află, dar om beat n'am văzut în tot drumul și timpul cât am petrecut aici! În locul berei, ce se bea pe la noi ziua-noaptea, pe întrecute, iarna-vara, înainte și după mâncare, aici nu se practică. Ca beutura recreatoare beau ceva esență de pelin, amestecată cu sodă, în câte un pahar mic de 1—2 deci, și cu atâta s'a gătat beutura răcoritoare. La noi să fe-rească Dumnezeu. Se vede, că deși suntem mai spre nord și în țară mai rece, focul intern e mai greu de potolit, ne trebuie ceva fluid mai tare, mai scump și în cantitate mai mare! Obiceiul acesta bun și frumos, ce l-am văzut la italieni, mi-a plăcut foarte mult și mi-au deșteptat multă simpatie față de ei, cum nu avusesem mai înainte. Dacă mai ai în vedere încă și silința lui la lucru, inteligența, gustul artistic spre câte de toate, progresele însemnate, ce să văd cu ochii dela Unirea Italiei încoace, prevenirea față de străini și — față de noi bunăvoința și simpatia ce ne arată cu orice prilej, toate

aceste stărnesc în sufletul nostru o dragoste și stimă față de această nație sororă.

Dela *Ancona* linia ferată duce mai întâi spre nord către *Falconora*, de alungul litoralului nespus de frumos. Cât vezi cu ochii tot vile, case țărănești și grădini lucrate și udate, așa, cum poate numai italianii o știu face și precum o vedem făcându-se de un timp încoace de bulgarii veniți pe la noi în timpul verei. Se și vede din toate lucrurile, că partea aceasta a Italiei, *Marcele*, e o țară bogată și locuitorii ei se află în bună stare.

Dela *Falconora* drumul o iea spre *Apenini*. Știam de copil, că munții aceștia nu sunt binecuvântați cu păduri frumoase, nici pământ roditor; dar n-am crezut ca ei să fie tocmai așa de șterpi, stâncoși și prăpăstioși, pe cum i-am aflat. Rar se află pe la noi plaiuri așa rigide și șterpe. Nici oile, nici caprele n'au ce paște pe acolo. Arșița verei arde și pârjolește tot! Vârfurile munților sunt acoperite și acum cu nea; pe alocurea acoperite în întreg ca oul, pe cum la noi, afară de *Surul*, *Negoiu* și *Retezatul* nu mai sunt, abstrăgând dela piscurile mai nordice ale *Carpaților*. În schimb văile munților sunt de toată frumuseța și bogăția naturii. Las, că și brațul muncitor al italianului știe să dea cu silință și pricepere pământului ceea ce i-se cuvine, lucru și gunoier, așa încât nu există o palmă de loc nelucrat sau în altfel de chip netolosit.

Din provincia *Marce* trecem prin un tunel lung la *Fabriano* pe sub *Apenini* și ajungem în *Umbria*. La *Foligno* linia ferată se ramifică; un ram merge spre *Trevi* în sud, iar alt ram spre *Perugia*, patria repausatului pontific *Leo XIII*. De aci în jos, regiunea rece și muntoasă devine tot mai caldă și mai plăcută; vegetațiunea tot mai bogată. Păduri de olivi acoper coastele dealurilor până sus, unde din cauza stâncii și a zonei rece nu mai poate să mai crească.

La *Terni* suntem ajunși la râul *Nera*, ce dă forță motrice puternică, ce o valorează italianii la o mulțime de instalațiuni industriale și culturale.

O impresiune de tot plăcută îți fac, pe lângă câmpiile bogate în pomi, vii, vile și case, cu deosebire culmile, pe cari sunt așezate diferite fortificații antice și medievale, prefăcute acum în locașuri și stabilimente culturale.

În curând suntem la *Narni* și apoi la *Orte*, unde *Nera* se varsă în *Tiber*. De aci stațiunea a doua începe *Campagna di Roma*. O regiune, ce se deschide tot mai frumos spre sud, și carea în consecință cu ținuturile bine îngrijite și cultivate ale regiunii de până aci, ar trebui să fie un adevărat raiu. Dar, mare decepție pentru călătorul dedat cu cele văzute până aci. Cu cât trenul înaintează mai spre sud, pe apa gălbie a *Tiberului*, cu atât câmpia devine mai pustie. Înțeleg pustie, nu pentru că solul ar fi sterp și neroditor; ci pentru că nu se mai văd bra-

Conferența electorală:

1. decretează susținerea intactă a programului politic din 1881 și a deciziunilor pragmatice, aduse de conferențele electorale ulterioare;

2. aprobă și susține activitatea parlamentară regretată în conferența din 10 Ian. 1905, obligă pe alegătorii români să voteze pentru candidații români, aderenți ai programului nostru politic, designați de comitetul central electoral, în conștientizare cu comitetele comitatene, iar unde nu sunt designați astfel de candidați, alegătorii români sunt obligați să sprijinească cu aprobarea prealabilă a comitetului central electoral, pe acei candidați, cari oferă garanții îndestulătoare, că sunt aderenți sinceri ai sufragiului universal, egal, direct și secret, cu votarea în comune;

3. decretează necesitatea celei mai strânse solidarități în toate acțiunile politice ale poporului românesc și osândește pornirea păgubitoare a acelor fii rătăciți ai neamului românesc, cari, se fac ineltele politice ale adversarilor noștri;

4. decretează necesitatea solidarității politice cu toate organizațiile politice ale popoarelor conlocuitoare, cari urmăresc aceleași scopuri politice și a conlucrării armonice cu partidele, cari luptă sincer pentru democratizarea țării;

5. protestează în contra tendințelor de maghiarizare, și în special în contra politicii școlare și bisericesti, inaugurate de guvernele din anii din urmă, reclamând revizuirea legilor și abrogarea ordonanțelor puse în serviciul acestor tendințe;

6. pentru conducerea întregii lupte electorale se esminte un comitet electoral executiv constituit din 30 de inși;

7. declară susținerea organizației noastre politice independente, protestează

solemn în contra tuturor ordinațiilor nelegale și anticonstituționale prin cari se pun piedeci funcționării nelimitate a organismului politic;

8. aprobă activitatea parlamentară a deputaților români membrii ai clubului parlamentar al naționalităților, aderenți ai programului nostru, le exprimă mulțumită și recunoștință; li invită ca și pe viitor să ducă lupta pentru programul nostru și în special pentru realizarea grabnică a sufragiului universal direct, egal și secret cu votarea în comune.

Moțiunea, cum și lista comitetului electoral executiv e primită cu aplauze și sgomotoase aclamări. Pentru splendidul expozeu, pe care nu l-am putut schița nici în conturile sale generale oratorul a fost călduros felicitat.

Urmează la cuvânt dl Dr. Nic. Comșa care vorbește cu multă însuflețire pentru președintele partidului venerabilului George Pop, care a încărunit în luptă pentru neamul nostru. Li dorește să vadă împlinit visul strămoșilor noștri. Aduce călduroase mulțumiri poporului nostru pentru ținuta bărbătească, ce a arătat. Termină cu blăstămul poetului pentru cei ce-și uită de alipirea, ce trebuie să aivă cătră ai săi:

„Cine a îndrăgit străinii

„Mânca-i-ar inima câinii!

Foarte viu emoționat președintele mulțumește pentru laudele ce i-sau adus și face apel la toți, ca atunci când va fi să mergem la vot, să stăm strâniși de cei ce sunt membri partidului nostru.

Și adunarea se termină în accentele puternice ale imnului național.

Rap.

Theatròn politicò.

(Continuare).

Pericle fiind rugat foarte mult de un prietin ca să-i îlesnească o rugăciune, el i-a răspuns că, este dator să asculte rugăciunile prietinelor săi, dar numai până la jertfelnic; adică pentru voia prietinelor, nu se cade cineva să calce poruncile legilor, nici nu trebuie să numim de prietini, pe aceia ce se silesc să ne depărteze din datoriile cuviinței și ale dreptății, cu care ne facem prietini lui Dumnezeu. — Legile omenești niciodată nu pot fi drepte, de nu vor fi unite cu cele dumnezeiești. — Ori-ce împărăție pe pământ nu va fi întemeiată pe cea cerească nu se poate numi împărăție, ci un loc de obște al tâlharilor. Este o vorbă veche, dar frumoasă: prietin mi-e Socrate, prietin și Platon, dar mai prietin este adevărul. — Acesta ne învață, că nu se cuvine să iubim pe nimeni atâta, în cât pentru dragostea lui să trecem cu vederea adevărul. Cicerone zice: Prietinelui să i-se dea această lege: „Nici el să ceară dela prietinel său lucruri necuviioase și nedrepte, nici noi să le împlinim de ni-le va cere.“

Viteliu, împăratul, fiind multă vreme rugat de un prietin al său ca să-i îplinească o cerere nedreaptă; și după-ce multă vreme l-a rugat înzădar, s'a mâniat și a plecat zicând: De ce folos îmi este prieteșugul tău dacă nu-mi îplinești rugăciunile? Viteliu i-a răspuns: dar mie de ce folos îmi este prieteșugul tău, dacă mă rogi să fac lucruri nedrepte? Tu se vede că nu știi, cum că acela ce se îmbracă cu obrazul judecătorului, se desbracă de obrazul prieteșugului; și nimeni nu trebuie să-l roage nici pentru cei nedrepti: căci numai legile i-se cuvin a-i fi prietini.

tele acele muncitoare ale țaranului din nord. Câmpia e proprietatea aristocrației, carea posedă latifundii mari, și pe cari le munceste cum poate, ca pășune, cositor, mai puțin arător și vii. Infățisarea ce ne prezintă câmpia până la Roma, este aproape ca cea dela Oradea-mare până la Tisa. Ținutul acesta, pentru a cărui stăpânire au început a se certă odinioară patricii și plebeii, cunoscutul „Ager publicus“ a rămas acuzi aproape trei mii de ani tot în mâna aristocrației romane. De aci ne explicăm lipsa de sațe și orașe pe această câmpie vastă și frumoasă. De aci ni-se explică emigrarea densă a italienilor, ce inundează țările din jos, până prin America și tot de aci ni-se explică și orgoliul aristocrației romane mândre de vechimea sa — și cu tot dreptul, — ce a știut să impună tuturor barbarilor, ce au cucerit Italia, începând cu Alarich și Teodorik cel Mare, carele dia urmă, încântat de cultura și civilizația romană, a murit de supărare, că nu și-a putut împlini visul, de a regenera cu sânge ostrogot imperiul prăbușit al Romei antice.

Cu cât se apropie omul mai tare de Roma, cu atât te cuprinde mai mult un sentiment de înduioșare și admirație. Parcă tremiești pe o câmpie lume! Ajunși sub zidurile Romei, drăgălașul răuleț Anio, cu malurile sale de mătășă verde, îți revocă în memorie lupta galilor cu romanii, prima primăjdie, ce a amenințat Roma cu cucerire.

Intrând în Roma, omul e surprins la tot pasul de rămășițele grandioase ale trecutului. Nu cred, să existe în lume vre-un loc, carele să ne reamintească mai bine mărirea unui popor, ca tocmai urbea eternă Roma. Ea intrunește trecutul glorios al romanilor, începând dela întemeierea sa fabuloasă, dela desvoltarea sub regii Romei, progresele în afară făcute pe timpul republicei, dimpreună cu toți bărbații săi cei mari, cari strălucesc în fapte mărețe de vitejie, de patriotism și de caracter candid. Ea ne infățisează svârcolirile necurmăte ale democrației în contra aristo — și plutocrației; multele conspirații și atentate reciproce împotriva patriei și libertății poporului, cari au adus după sine căderea republicei. Ea ne arată în toată măreția culmea puterii sale sub împărați. Multele slăbiciuni ale cesarilor, cu deosebire din familia Claudia; multele și noperitoarele opere ale culturai și civilizațiunii de sub împărații din familiile Flaviilor și Antoninilor; operele noperitoare ale cesarilor din epoca ultimă a soldateschei romane și întemeierea despotismului monarhic, ce și-a sfârșit desvoltarea și perfecționarea în înțunecimea exului mediu.

Aci vedem urmele și temeliele mărețe ale creștinismului, carele a învins lumea și a smuls sceptrul domniei din mâna slăbită a cesarismului antic păgân, ce și-a fost trăit traul și a luit în moștenire domnia asupra Urbs et Orbis. Grație acestei împrejurări,

au ajuns popoarele Europei și ale lumii întregi, prin razele de lumină și căldură, răspândite din acest centru prin biserica catolică, la cultura și civilizația modernă.

Dar, pentru noi români, nu numai momentul acesta e de supremă importanță, ci și legăturile de sânge și de limbă, ce ne atrag imperativ spre Roma, ca leagăn, a tot ce avem mai prețios în ființa noastră ca popor, cu cevaș conștiință de sine și aspirațiune la un venitor. Toate națiile creștine trag spre Roma, ca spre un centru de cultură și lumină; cu atât mai vârtos ar trebui să pelerinăm noi românii spre acest loc, având îndoite motive și interese culturale.

De noapte ne vom odihni și mâne vom începe cu cercetarea lucrurilor mai însemnate, la cari vom putea să ajungem după împrejurările, ce ni-se impun.

(Va urma).

Dacă vrei să-ți vie binele, dorește-l deaproapele.

Nu e munte care să nu fie încajurat la vârf, de neguri, nici om vrednic pe care să nu-l încajare năpăstie.

O mie de prietini, sunt puțini; un singur dușman e mult.

Pe când împăratul Frideric creștea pe Vladislav regele Ungariei și al Boemii, mulți îl îndemneau să omoare pe acest prunc, zicându-i: că viața lui îi va aduce mari turburări; iar moartea sa îi va da crâfa și toate bogățiile sale. — El i-a întrebat: Ce voiti să fiu împărat bogat, sau drept și bine credincios? În cât pentru mine, mai bucuros sunt, să fiu împărat peste o mică împărăție cu nume de bun și drept, decât peste toate împărățiile lumii și apoi cu nume de nedrept.

Temistocle fiind rugat de Simonide poetul, ca să părtinească unei pricini nedrepte, i-a răspuns: „Nici tu nu vei fi cântăreț bun, de vei cânta peste canoanele muzicii, nici eu stăpânitor bun, de voi hotărâ ceva împotriva legilor patrii.“

An ioh, împăratul Asiei, a scris la toate cetățile supuse lui, că de se va afla vre-un lucru nedrept și împotriva legilor în poruncile ce se trimit iscălite de dânsul, să știe, că sunt scrise fără de știrea lui și să nu le dea ascultare.

Traian, împăratul roman, zicea adeseori că stăpânitor se cuvine ar fi organul, sau lucrătorul legii și al dreptății. El avea o aplecare foarte mare spre acestea și temându-se ca să nu le calce vre-odată, a chemat pe mai marele oștirilor, în obșteasca adunare, și dând sabia la un general i-a zis: „Ține acest fier pătrunzător și în câtă vreme voi cărmui împărăția cu dreptate, să-l întrebuințezi pentru apărarea mea; iar când mă voi abate din dreptate, să-l întrebuințezi pentru moartea mea.“

Împărații Egiptului jurau pe toți miniștrii și judecătorii țării, ca să nu hotărască nimic împotriva legilor, măcar de le-ar porunci ei; căci și numiții sunt datori să urmeze după legile țării, nefăcând nimic mai mult decât, aceea ce este drept și ertat legilor.

Cărnuirea stăpânitorului, nu este alt decât o dreptate vorbitoare și o lege însuflețită.

Cleone hotărând să ia cărmuirea republicei, a chemat mai întâi pe toți prietini săi și le-a zis: O prietini! să știți, că de astăzi înainte sunt deslegat de toate legăturile prieteșugului ce am avut între noi. „Prieteșugul are obicei să vatame de multe ori dreptatea, și ori-cari stăpânitori sunt supuși prieteșugului sau dragostei cuiva, de multe ori se sbat din calea dreptății.

(Va urma).

CORRESPONDINTE.

Misiunile sfinte din Feneșul-săsăsc.

Zilele dela 24—27 Martie a. c. au fost adevărate prilejuri de sărbătoare rară și înalțătoare pentru poporul credincios din Feneșul-săsăsc.

Premenirea primăvărată a naturii precum și înțeleptele rânduieli ale bisericii noastre deopotrivă chiamă credincioșii, ca uitându-și pe o clipă baremi de toată grija cea lumească, lăsând la o parte zoala și zvârcolirile vremelnice ale traiului, lăpădând omul vechiu, să-și îmbrace sufletul în omul cel nou, să-l spele în apele sfinte ale pocăinței, să-l lămurească prin focul dragostei creștinești, al singurei dragosti adevărate și nefățarite, ca astfel întinerit și premenit să

poată purta și pe mai departe lupta dreaptă a credinței, să-și poată validă chiemarea „din lume suntem chemați, dar nu mai suntem și numai putem fi ai lumii.“

Dornici de o premenire trainică, credincioșii din Feneșul-săsăsc n-au pregetat a primi cu tot focul dragostei lor inițiativa parohului local, exprimându-și dorința fierbinte de a se înainta o cerere către comitetul central al misiunilor sacre din Arhidieceză pentru încuviințarea ținerii misiunilor în această parohie.

Ținerea a fost încuviințată, iar cu conducerea, — foarte nimerit, — a fost încredințat părintele-protopop Dr. Elie Dăianu, unul dintre cei dintâi plămăditori ai împărmântării astorfel de obiceiuri sfinte și folositoare, în Arhidieceza noastră.

Dacă a fost călduros salutată această idee la timpul său, intrupându-se în reuniune bine organizată, cu atâta mai mare îndestulare sufletească ajungem să-i gustăm rodurile binecuvântate.

Conducătorii misiunilor, mâncând din acea convingere practică, că la astfel de prilejuri rari, nu pot să lipsească solemnitățile cuviincioase, cari lasă în inimi adânc săpate reminiscențe, misiunile și-au luat începutul prin o frumoasă procesiune, împreună cu prapori, invitându-se părinții la biserică.

În biserică după ce invoacă ajutorul și dumnezeescul har prin „*Impărate creșce*“, părintele-protopop, prin un prea frumos și potrivit cuvânt de deschidere, rostit cu un duios accent oratoric și cu verba-i obicinuită, arată în cuvinte bine simțite însemnătatea astorfel de misiuni, insistând pe lângă scopul lor mareț și schițând programa zilelor următoare.

Să face apoi „Dupăcinarul“, urcând amvonul părintele-călugăr Leon Man, priorul mănăstirii Maria-Pócs, venit anume spre acest scop și așteptat cu o dragoste nespūsă, rostind o cuvântare „Despre scopul omului“, pe înțelesul poporului și țintind atențiunea mulțimii prezente prin argumente ușoare dar plausible, presărind ici colo istorioare potrivite, lutrețăsând figuri oratorice bine alese.

Părintele Man se dovedește de un foarte bun orator pentru popor. Destoinic în manuirea limbei noastre, alegând cu cruțare terminii, îmbrăcându-și ideile în o haină dulce și sărbătorească, iar gesturile domoale și acel accent propriu celor din cinul călugăresc, satisfac pe deplin tuturor recerințelor.

Cuvântarea Păr. Man exhauriază programa zilei prime.

Vineri în 25 dim. la oarele 6^{1/2} urmează cuvântarea Păr. Dăianu „Despre păcat și răutatea lui.“ După cuvântare, sf. Liturgie a Înainte-Sfințitelor, apoi cuvântarea Păr. Man despre „moartea păcătoșului.“ Amândouă caracterizate prin forța argumentelor pregnante și prin vioiciunea predării.

Aceiaș zi d. a. la 5 oare Păr. Dăianu, în cuvinte aspre și adânc simțite inferează într'o cuvântare da mai bine de-o oară păcatele limbei și beției, dovedind la evidentă cât de adânc și cu efect rod la tulpina sănătoasă a neamului nostru și cât de răspândite sunt ele în păturile poporului nostru. Urmează apoi, „canonul Domnului Nostru Isus Hristos“, începându-se și ascultarea marturisirilor, cari durează apoi în tot timpul liber până la sfârșitul misiunilor.

Ca confessari, afară de părinții mai sus amintiți, cari ascultă când le îngăduie ocupațiile, funcționează părintele Vas. Șuteu din Gilău, Dr. Iuliu Florian, preot militar în Cluj, Teodor Selegian din Tăuți și Benjamin Rusu din Suciag.

După facerea canonului Păr. Man cuvintează „despre judecata și pedeapsa păcătoșului“, cu aceeași pătrundere bine simțită ca mai înainte.

În ziua a treia la oarele 6 dimineata „Utrenia“ apoi cuvântarea Păr. Man despre „Pocăință și Mărturisire“, insistând mai mult pe lângă felul, cum trebuie făcută descoperirea păcatelor. O temă nespūsă de lipsă pentru poporul nostru, care pricinuește de multeori greutăți simțitoare pentru confessari și care așa de anevoios cucerește. Păr. Man o îmbracă în cadrele unei catehese alese și desfășurate cu o rara dibăcie.

Se celebrează S. Liturgie, sub care Păr. Man rostește o cuvântare dintre celea mai frumoase, excepționând vre-o două esagerări mai mici —, și cea mai adânc simțită, storcând lacrimi din ochii ascultătorilor, înfățișând celea mai dureroase clipite din viața Mântuitorului, Patimile.

D. a. vecernia și cuvântarea despre Preacurata Vergură Maria, rostită de Păr. Man cu aceeași destoinicie, iar după cuvântare „Paraclisul Maicei Domnului“. Programa reclamă cuvântarea Păr. Dăianu „despre Biserică“, care însă a fost amânată pe ziua următoare, împraștiindu-se oameni pe la confesari și fiind tema una dintre celea mai simțite, potrivită pentru întărirea convingerilor religioase și stirpirea unor indeletniciri, provocate de vecini, cari talmăcesc greșit puterea bisericii și darurile ei: nazireni și frații schismatici.

Duminecă, în ziua de pe urmă, la oarele 6^{1/2} utrenie, apoi cuvântarea limpede, convingătoare și pătrunzătoare a Păr. Dăianu despre Biserică, desfășurată cu o rară pricepere și o aleasă tactică de înlățuire pragmatică, ale cărei efecte se simțiau deja.

Urmează S. Liturgie, sub care Păr. Man cuvintează despre „S. Cuminecătura“, împărțându-se cam 250 de credincioși.

D. a. aceeași zi să face o imponentă procesiune la cimiter, luând parte cam 1000 persoane, între cari se remarcă mai mulți rom. cat. din comună.

Vorbește Păr. Dăianu „despre cultul morților“, arătând în frumoase, alese și adânc simțite cuvinte datorințele ce ne leagă pe noi ca creștini și români de țărina mormintelor sfinte, cari adăpostesc pe înaintașii noștri, tari în lege, limbă și datini și cari lăsatune-au nouă această moștenire sfântă și cari ne cer ținerea și sfințirea acestor lăsaminte.

Sfârșindu-se cuvântarea, sfințirea apei, hotezându-se toți cei de față, procesiunea să întoarcă în ordine spre biserică, înțonând cu mic cu mare, imnul de mulțamită „Doxologia cea mare“.

Încheierea o face Păr. Dăianu, dorind ca sămânța presărată să încolțiască și să aducă un seceriș imbelșugat.

Părinților pentru trudă și osteneală mulțamește parohul local I. Isaicu în numele parohienilor, talmăcind ferbinte recunoștință ce datorim cu toții mai marilor noștri și ce dătoresc în special Feneșenii, părinților Dăianu și Mann, chezășindu-i, că sămânța binecuvântată a căzut pe pământ bun și roditor și-și va aduce fructele bogate.

Părintele Man prin câteva cuvinte alese și duioase, îndreptate parohului și parohienilor dă expresiunea îndestulării sale și făgăduiește, că totdeauna își va aduce cu drag aminte de aceste clipite sfinte.

Fie-mi permis a trece pe hârtie ca în parantes niște impresii, câștigate din acest prilej.

Înainte de toate notez, că poporul nostru ține mult, nespuse de mult la cinul călugăresc, o însușire a veacurilor trecute, tari în datinile creștinești. Față de Păr. Man s'a purtat cu o afecție și dragoste rară

Mai notez, că Păr. Man a avut o dispuță de 4 oare cu trei române nazirene, în decursul căruia s'au relevat nește convingeri din samă afară greșite, că Pocăința ar fi cea dintâi taină și că a treia persoană din Dumnezeuire ar fi omul. Cea din urmă prea miroasă a modernism, se apropie de „Übermensch-ul lui Nietsche.

— I. —

Fondul cultural.

În șirul contribuitorilor pentru înființarea unui fond cultural arhidiecezan, au mai contribuit:

Ioan Săbăduș, preot, Pânade, Cor.	200—
Gavrilă Ciobotar, preot, Ghimeș	200—
Dr. Al. H. Longin, adv. Deva	500—
Ioachim Popovici, stud. sil. Șemniț (a doua oară)	50—
Emil Kormoș Alecsandrescu propr. Oșorheiu	300—
Nic. Agârbicean, provizor dominal, Someș-Odorheiu	100—
Ioan Mihăițan, general-auditor pens. Sibiu	200—
Dr. George Popescu, adv. Turda	200—
Dr. S. Tămaș, adv. Hida (a doua oară)	300—
Ioan Mezei, jude de curie, Bpesta	200—
Dna Mărginean Istade, Deș	200—
Emil Pop, protopop, Uioara	500—
George Mitrofan, inv. Sântimbru	100—
Ioan Suciu, inv. Tritul-sup.	200—
Ioan Hățașan, protop. Coșocna	200—
Iosif Oarga, secretar la Economul Cluj	500—
Un oficer de honvezi	200—
Emil German, preot, Turdaș	200—
Petru Olariu, învăț. Hamba	100—
Ananie Decei, preot, „	100—
Nic. Ticăciu, „ Săcădate	500—
Nic. Solomon, protop. Ludoș	200—
Liviu Dumitrean, preot, Cricău	400—
Dr. Vict. Colcer, medic, Rodna-veche	2000—
Dr. Ștefan Banfi, „ B-șasa	500—
Petru Radu, inv. Milașul-mare	200—
Ioan Hossu, preot, „	500—
Virgil Popescu, prof. București	600—
Dr. Vas. Bian, medic, Buzău	1000—
Nic. Crăciun, propr. Doștat	300—
Ambr. Juoraș, învăț. Uioara sup.	100—
Mihail Străjan, prof. Craiova	500—
Aug. Lazar, preot, Sânjacob	100—
Ioan Muntean, farmacist Buzău	600—
Ioan Bianu, prof. București	400—
Niculae Brânzău, prof. Pitești	800—
Nic. Ionuț Cioba, propr. Bucium	100—
Gavril Pop, vice-prot. Măhaciu	300—
Iuliu Albini, notar, Zlagna	500—
Const. Ciurea Irimie „	200—
Titu Domșa, propr. „	250—
Ioan Crișan, notar „	200—

MAINU.

La Teiuș a fost îngropat Joi țăranul Ioan Roșu, care și-a lăsat întreaga sa avere evaluată în 50 mii cor. ca fundațiune din care să se ajute meseriașii.

Noutăți.

Întu mărirea lui Dumnezeu. Biserica gr.-cat. din Sănmărtinul-de-câmpie în anul trecut următoarele donațiuni a primit: a) În bani au donat dnii: O. Man 16 cor. Dr. E. Bran 10 cor. Dion. Șimon 10 cor. Iustin Harșa 10 cor. Alexandru Tărnăvean prot., P. Gora, N. Vulc, A. Precup, și A. Man câte 6 cor. B. Saltelechi 8 cor. și Dr. I. Vancea 3 cor. b) În paramente: Dna Dr. E. Bran, un prapor artistic dela firma Hausner în preț de 70 cor., V. Beica, potir dela firma Rétaș cu 150 cor., L. Belean un rând de veșminte cu 140 cor. T. Strete și soții dela firma Oberbauer, cădelniță, cruci, lance etc. în suma de 84 coroane. — Iar pentru susținerea școlii gr.-cat. de aci Iuliu Georgiu a donat 40 coroane. Dumnezeu să le răsplătească însutit. *Curatoratul.*

Din dieceza Gherlei. Administrator al oficiului protopopesc în tractul Becleanului, a fost numit *Ioan Bulbuc*, preot în Mintiul-român.

Pentru noua biserică din Cluj, au mai intrat la oficiul protopopesc de acolo, următoarele contribuiri pentru care li-se exprimă tuturor cea mai călduroasă mulțămită: — Ieronim Slăvoacă preot, Ilva-mare, a colectat 20 cor. Ioan Bochișiu preot, Topa-Sâncraiu 4 cor., Emil Poruțiu preot, Măcicașul-rom. 2 cor. Filip Pârnu învățător, Măcicașul-rom. 1 cor. Tit Pop preot, Tăuții de jos a colectat 5220 cor. Demetriu Cionca preot, Bârseul de jos, a colectat 24 cor. Vasiliu Carșai preot, Kápnichbánya, a colectat 13 cor. 10 fil. Alesandru Leményi, protop. Gherla (colect.) 30 cor. Elisa Bodocan direct., a colectat dela prof. și elevele intern. Vancean de fete din Blaj 33 cor. Ștefan Cherecheșiu preot, Recea (l. Baia m. a colectat) 7 cor. 40 fil. Alesandru Csákai preot, Centea (a colectat) 9 cor., 10 fil. Virgil Pop învățător, Bârlea, (colect.) 6 cor. 84 fil. — Colecta făcută în arhidieceză pentru monumentala nouă biserică, se apropie de 4000 cor. Acum însă când se împlinește anul dela moartea marelui titor al acestei biserici ne întrebăm: Când își va avea această mare cauză un al doilea *Ștefan Havași*, sau un *Vasile de Stroesco*? — Domnului să ne rugăm, toți cei ce iubim cauza sfântă a bisericii Lui!

Avis. În comuna Rebrisoara (Kisrebra) p. u. Naszod, comună mare cu aproape 4000 locuitori s'a înființat societate de consum deja înregistrată după lege, cu local acuirat la locul cel mai potrivit în imediată apropiere de licența comunală, pentru care este lipsă de personal cu cunoștințe comerciale și cauciune recerută. Cine ar dori a ocupa această întreprindere pe lângă plată lunară și anumit percent din circulație să se adreseze grabnic la Presidiu. *Antoniu Precup*, vice-protop. on. prezident.

Dela Societatea meseriașilor nostri. Duminecă în 3 April a avut loc a doua conferență pentru meseriași în sala casinei române. A vorbit dl prof. Petru Suciu, despre cometa Haley. Conferențiarul ni-a introdus în tainele universului, chiarificându-ne asupra cometei, despre care zilnic cetim prin foi fel și fel de comentarii. Expunerile dlui prof. Suciu au fost urmărite cu interes. Conferenții i-a urmat proiecțiunii cu Skiopticonul. S'a proiectat cometa Haley și Saturn; apoi o serie de icoane din vieța Mântuitorului. Explicările le-a dat bine și la înțeles prof. de teologie Dr. Macaveiu. — Public a fost numărös.

Posta Redacțiunii.

Rusnin. Am rezervat-o pentru numărul de Paști. Mulțumite. Mai trimite!

Dr. D. C. Cu părere de rău dar nu vă putem împlini cererea: nu anunțăm, decât cărțile, cari ni-se trimit. Și noi nu am văzut nici unul din cele două tomuri.

E. P. Ne judeci prea aspru, cesace ne cade cu atât mai greu, cu cât am așteptă să ne cunoști și pe noi și sentimentele, de cari suntem călăuziți.

„*Primăvara*“, a sosit cu bine și a fost primită cu bucurie. Li vom face loc în nrul de Sărbători, pentru care mai așteptăm câteva fragmente.

„*Înima*“, va urmă și ea în un număr apropiat. *Apelul*, va urmă.

Dr. I. P. În fața aglomerării de material, ne vine greu să publicăm pe de-a întregul o corespondință trimisă la toate foile. Ne pare foarte rău.

Nr. 29—1910.

(25) 1—3

Concurs.

Întreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea școlii gr.-cat. din Sântu (Szentandrás) (p. u. Szász-Reghin) prin aceasta să recerească să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cauciunea de 300 cor. adecă treisute cor. la curatoratul parohiei gr.-cat. din Sântu cel mult până la 1 Mai 1910 la 12 oare a. m.

Operatele despre acestea lucrări și anume: formulariul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul, aprobate de Preaveneratul Conzistor Metropolitan la 24 Martie 1910 sub Nrul 1982 se pot studia zilnic la oficiul parohial gr.-cat. între oarele 8—12 a. m. și 2—6 p. Licitația publică minuendă se va ține la 2 Mai a. c. la 2 oare p. m. în școala locală.

Sântu, la 3 Aprilie 1910.

Octavian Popu,
adm. paroh.

Bunuș Ionuț,
cur. prim.

Băile Buziaș

Phönix apă minerală de Buziaș

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă. Recomandata de medici. Depositul principal e la Gelb I. Blaj.

(36) 11—?

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare).

30

Cei mai mulți cronicari au fost parte rău informați din cronică mai puțin sigure, parte seduși de relatările lui George Brancovici, aventurierul frate al Vlădicului pomenit, — conduși de mici veleități și superficialități: când s'au nuzit să-l prezenteze ca pe un aprig „ortodox“ și Român înflăcărat, impresurându-l chiar cu gloriola de martir al credinței și constanței: pe când acestea toate erau și sunt foarte problematice.

Eruditul părinte Petru Maior încă scrie din greu cu cirile pe la începutul veacului al XIX-lea: „Iară fiindcă principii calvinii, nevrând episcopii și clericii românilor a împlini acelea tocmele (condițiile!) din mai sus zisul hrisov, credinței celei drepte vrășmașe, nu putea după cugetul lor spori spre a răsvrăti pe români dela credința cea adevărată, mai de greale mijlociri se apucara, începura adevărat cu legături, cu temnițe și cu batjocurite despreoțiri, ba și cu moarte pe preoți și mai vârtos pe arhierii a-i spăria, a-i munci și a-i măcelări: așa se face lui Sava al doilea, Mitropolitul în casteiu dela Blaj al prințului Apatii, din a căruia poruncă laudatul Sava fu bătut de moarte, după aceea în biserică cea dela Vint, înaintea a tot norodul fu în chip de despreoție *desvâscut* de veșmintele cele arhieriești, după aceea de nou băgat în temniță și de acolo scos, în toată Vinerea fu bătut cu toiage până la moarte...“ (Petru Maior: Ist. bis. Românilor. Buda 1813 pag. 79).

Cronicarul Cserei afirmă între altele, că episcopul Sava ar fi fost acuzat pe nedrept de cătră unii (fi și numește, cari ar fi lăcomit la o pretinsă comoară ascunsă a „mitropolitului“, și înscamună, că pe „nevoiașul vlădic nevinovat îl scot numai în cămașe și ismeue și atât îl sbicuiesc, până i-se rumpe cămașa și ismenele, chiar și carnea de pe genitale, din care pricină neputându-și stăpâni urina și imala, a trebuit să-și dea veleatul...“ (Vezi Cipar. Acta et fragm pag. 270). Hotărât grozăvii!

N'avem deci ce ne miră prea tare, dacă relatările aste — necenzurate — dîmprenună cu altele — puțin cernute — au iăsut cu vremea un întreg martiragiu în jurul „Mitropolitului“ Brancovici, și au servit astfel ca falsă bază de mănecare unei serii de istorici, mai mult ori mai puțin precauți, cari — fără multă rezervă — au copiat unii după alții erorile înaintașilor.

Așa au înecat cronicarii: începând dela Chr. Engel până la Treboniu Laurian, A. Papiu Ilarian, Andreiu baron de Șaguna, Nic. Popea, Endoxiu Hurmuzaki, Dr. George Popoviciu, S. Popescu scl. (Vezi Dr. Aug. Bunea: Mitropolitul Sava Brancovici, Blaj, 1906, pp. 83 uu.).

Mai non Vicarul nouit din Oradea-Mare: Mangra, a scos la Arad o scriere sub titlul: „Mitropolitul Sava II. Brancovici“ (1556—1680) repetând mai multe din greșurile celor înșirați mai sus: căci îl prezintă

și dănsul ca pe un sfânt martir al ortodoxiei, — firește: lăsând fărădelegile din bilanț.

Deoarece însă știința și istoria nu cunosc preveniență prea mare și loialitate până în pagubă: când așa dorește adevărul și prestigiul lui în fața lumii — cel puțin când trăiesc și serafimi cu sabie de aur în poarta Adevărului, — în scurtă vreme (1906) apără, ca răspuns la cartea Vicarului Mangra, Serierea Drului Augustin Bunea: „Mitropolitul Sava Brancovici.“ expunându-și părerile contrare într'un tenor destul de violent, dar — „sprijinit pe tari dovezi istorice și pe argumente logice „convingătoare...“ (Sămănătorul a. V: 1906, pag. 920).

Ce-a dovedit anume Dr. Bunea în cartea sa față de cronicarii cei de până la Dsa — referitor la Mitropolitul Sava Brancovici?

A dovedit cu un întreg arsenal de argumente, cu o întreagă genealogie: obârșia sârbă a mitropolitului chestionat; a arătat heterodoxia lui calvinească și că a promovat faptic calvinismul; a arătat apoi fărădelegile lui și că a pățimit *nu pentru ortodoxia lui românească* — căci n'are merite nici în jurul ortodoxiei nici într'al românismului — ci *pentru motive politice și pentru ocaza sa scandaloasă* (Dr. Bunea Mitropolitul Sava Brancovici pp. 26 u. 30 u. 46 u. 69, 77).

Arată smintele înaintașilor săi cronicari și în special autenticitatea *dubic* și *necontrolată* alui Cserei, Engel, George Maior scl. — Nu spune apoi nimic fără a și dovedi: și asta e nuansa superiorității, ce caracterizează până la sfârșit cartea păr. canonic Bunea.

Am fi deci în clar și cu *punctul acesta* al istoriei noastre bisericiești, care însă trebuie clar știut și mai înainte, doar Drul Bunea cu unii înainte accentuă *acelaș* adevăr (Vezi Dr. Bunea Vechile Episcopii... 1902 pp. 116 u.; Ierarhia... 1904 pp. 249 u.)

Academia Română din București de altcum a apreciat străduințele ortodoxe pe tărâmul istorico-bisericesc ale Vicarului Mangra și mai vârtos rezultatele *positive* ale Drului Bunea, — fără operele cărui mult petecita istorie culturală a Ardealului românesc ar avea încă și azi o mulțime de lacune, zi: pagini *neadevărate* și deci compromițătoare înaintea lumii — și i-a ales în primăvara (1909) pe ambii de membrii ordinari. — Atât în interesul adevărului.

Sava Brancovici a fost deci un vrednic urmaș a lui Ștefan (Iorga: Sate și preoți... pag. 62).

Ce-i drept în hrisovul lui de întărire lipsese condițiunile taxativ înșirate; sigur Rákóczy nici măcar n'a simțit nevoia unor atari îndatoriri scrise față de un om ca Sava: nobil și cărturar (Iorga o. c. p. 63); e doar cunoscut proselitismul și terorismul calvinilor cu care puneau calvinismul în cărca aceluia, cari voiau să-și păstreze nobilia și prietănia cu ei (Șincăi Cronica Romanilor a. 1643.)

Nostim însă, cum acest vlădică peste Români, cărui numai limba românească i-s'a impus mai tare în actul de întărire — n'a tipărit nici măcar o singură carte românească, spre a se putea scrie fals mai târziu despre el, că cu pietate să se închine tot Românul

memoriei acestui bărbat fenomenal, care în puterea auctorității și influenței sale morale (!) 24 de ani signur a susținut și apărat cetatea neamului românesc (!)“ (V. Mangra: Mitrop. Sava II Brancovici p. 78; Vezi Dr. Bunea Mitrop. Sava Brancovici... p. 82).

Poporul însuș așteaptă sătos după cărți românești, căci „se bucură până în adâncul sufletului de *graiul românesc* fie și mai puțin sfânt, care pătrunse în biserică“ (Iorga Ist. bis. Rom. I p. 331), — dar nici de astenă capătă, căci pe vlădicul Sava îl interesau alte daraveri mai mult decât dorința popoarelor săi.

E curioasă ținuta lui politică.

Când Rákóczy — care îl întărise — reintors din nenorocita expedițiune polonă, stângenit de turci, își perdu tronul, pe care-l ocupă pe un timp Acațiu Baresai — Sava se alătură acestuia din urmă, ba se chiar presintă la dieta ținută de Baresai în Bistrița la 1656, obținând în schimb scutirea preoților de toată darea dăjmelor și a noanelor (Cipar: Archiv... p. 571)

Că apoi Baresai ce patron infuriat eră, încă nu e lucru necunoscut.

Când își recăstiga Rákóczy puțin teren — de se retrase Baresai dîmprenună cu vlădicul Ghenadie, pe care îl denumise în locul lui Sava aliat într'aceea din nou către Rákóczy — pe Sava îl vedem din nou — deci a doua oară întărit de episcop de către Rákóczy în 1659.

În 1660 pleacă cu misiuni politice în Rusia după ajutor pe seama lui Rákóczy. Sigur el trebuie să fie acel popă românesc — „sacrificulus“ — trimis de principele ardelean în Moscva (Iorga: Sate și preoți... p. 68), căci numai despre dănsul se știe, că a avut cunoștințe întinse prin Rusia în arma frate-sau mai tinăr George, care, în astuția lui, a știut amăgi lumea să creadă, că ambii își trag originea din despotul de odinioară al Sârbilor: Dumitru Brancovici (Dr Bunea: Mitrop. Sava Brancovici p. 55 u.)

Pe când se reîntoarce în 1662: principe ardelean e deja Mihail Apaffy, care — sigur știind de ce — îl întări cu datul de 23 Aprilie în acelaș an de episcop preste Transilvania și părțile ungurești.

La 1667 Sava pleacă din nou cu frate-sau George la Moscva de data asta: să mijlocească pentru mănăstirea și biserică românească din Alba-Iulia, pustiită de păgâni la 1658.

Până zătrăia însă dănsul prin străini, acasă în Ardeal fanaticul predicator din aula lui Apaffy; Mich. Főfői, mijloc dela principe decretul din 20 Februar 1669 (*nu 1699 ca și în Cipar din greșală de tipar*: V. T. Cipar: Archiv... p. 611), în care se reîmproaspătă și propun anume de obligatoare: toate condițiile impuse de Rákóczy lui Simion Ștefan (V. P. Maior: Ist. bis. rom... p. 72), către cari se mai adaug „din preanaltă“ bunăvoință întru promovarea binelui obștesc al creștinismului“ — și următoarele condițiuni:

1.) Să se înființeze școli între Români mai ales la mănăstirea din Alba-Iulia, în comitatele Hunedoara și Maramureș, și pe teritoriul Chiorei, în cari să se învețe

cât se poate de estins limba românească, începând dela tineri, deoarece — după observările lui Bad: Românii nu aveau școale și abia de eră cineva între ei să știe ceti, căci nu învățau, decât câte ceva *dela călugării* români, cari înșiși erau neciopliți și numai antereiele fi mai deosebiau de oamenii de rând; *ori dela popi*, cari învățaseră la București, complinindu-și știința cu nițică cultură prin școalele reformatilor și a iesuiților (Vezi Cipar: Archiv. . . p. 612).

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Scrisoare deschisă către alegătorii români din cercul electoral al Boroșinului adresată lor de Dr. Ioan Suciu. Fostul deputat al acestui cerc ține să precizeze motivele pentru cari dânsul nu mai pășeste ca deputat și aceste motive se cuprind în fraza „convingerea mea, e, că renașterea vieții noastre publice, numai prin o temeinică organizare a partidului național român se poate produce“.

Discursul dlui Nicolae Bălănescu, rostit în discuțiunea generală a adresei de răspuns la mesagiul tronului, (ședința adunării deputaților dela 26 Noemvrie 1909). Un frumos discurs în care se arată mijloacele de consolidare a statului român. Insemnăm câteva: întărirea forțelor naționale, organizarea cât mai complectă a muncii agricole și introducerea economiei naționale la sate, dezvoltarea și întărirea burgheziei orașelor ș. a.

Chestia noastră bisericească de preotul Constantin Morariu, Caransebeș 1909. Dovedind frumoase cunoștințe și bogată experiență autorul enumără câteva puncte principali, cum ar fi morabilitatea, predicarea și catehizarea, cari propagate cu toată conștiința și indeplinite cu tot zelul, vor putea ridica viața noastră sufletească pe un nivel înalt, întărind în acelaș timp autoritatea bisericii și statornicind influința ei binefăcătoare asupra dezvoltării noastre.

„Luceafărul“ Nr. 7 închinat memoriei lui Eugeniu Carada, are următorul sumar: Luceafărul: † Eugeniu Carada. — * * * Vieța lui Eugeniu Carada. — Vintilă Brătianu: Eug. Carada și Economia Națională. — M. Senlescu: Eugeniu Carada. — Eug. Carada: — Pandurul cerșetor (poezie). — Ioan Slavici Eugeniu Carada. — I. G. Bibicescu și Ion I. C. Brătianu: Moartea lui Eugeniu Carada: Două cuvântări funebreale. — I. U. Soricu: Preținie: Ion C. Brătianu și Eugeniu Carada — Ioan Slavici: Carada și Lueger * * * Două scrisori ale lui Carada din 8 și 14 Iunie 1864 către Amastase Panu în chestiunea răsturnării lui Cuza Vodă. — Dări de seamă: Poetae minores: Oreste, În umbra iubirii și Herz, Noaptea Învierii (G. Bogdan-Duică); G. Kary, Maurice Maeterlinck (G. B.-D.); I. Bogdan, Letopisețul lui Azarie (I. L.); N. Firu, Date și documente cu privire la istoricul bisericii gr. or. române din Oradea-mare (I. L.). — Cronică: Notițe cu creionul: Bursierii (Anonymus); Fondul cultural Eugeniu Carada; Momente din vieța lui Carada;

„Tribuna“ despre Eugeniu Carada; Scriitorii în politică; Puterea cântecului; Varietăți literare (G. B.-D.) Știri bibliografice. Ilustrațiuni: 9 ilustrațiuni privitoare la Eugeniu Carada.

Prin acest număr se aduce un prinos convenit marelui binefăcător al nostru.

„Revista Politică și Literară“ Anul III. Nr. 1 cu următorul sumar: A Ciato: Tisza și Româzii — I. Agârbiceanu; Copilul (nuvelă) — M. Străjanu „Puterea sufletească“, studiu psihologic de C. Rădulescu—Motru. — I. U. Soricu Piatra (poezie). I. Adam Cămp înțelenit piesă teatrală țărănească. — I. U. Soricu Revedere. Pe țârm (poezie). — P. Papazissu Scrisoare, De ce nu sunt eu trandafir? . . . Cântece (poezie). — Alex Lăpădatu: Din posesiunile domnilor Țării românești în Ardeal. — Vintilă și Vurperul. — Iunior: Un Pseudoprogres. — Dr. Valer Moldovan: Glosse. — Horia P. Petrescu: Fierarul (poezie) Hyperion: Cântere (poezie). — T.: Perpetuum mobile (nuvelă). — Al. Ciura: Cronică literară (La capătul pământului de Radu Roșeti). A. C.: Note politice. — * * * Informațiuni — Redacțional.

Istoria Patriei pentru școalele populare

de **Iosif Marian**, învățător gr.-cat. aprobată de Ministrul de culte și instrucțiune publică cu Nr. minist 112483 din 17 Noemvrie 1909. Prețul 80 fl. Să afle de vânzare în Librăria Sem. teol. din Balázsválva—Blaj.

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. **Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.**

2. **Planul de învățământ și îndreptarul metodic.** pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobat din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septemvrie st. n. 1909 Nr. 6693. Balázsválva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opul întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școalele cu un învățător	—80
„ „ „ doi „	120
„ „ „ trei „	160

plus 20 „fil. porto“ pentru fiecare.

La comandă să se spună apriat, că se dorește un orar pentru școala cu un învățător, ori cu mai mulți învățători — Altcum se trimite întreagă colecția, ce costă 230 cor. franco.

Atragem atențiunea oficiilor protopopești și parohiale, precum și-a învățătorilor noștri din Arhidieceza de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș, dieceza Szamosujvár Gherlei. Nagyvárad—Orăzii mari și din dieceza Lugos—Lugoșului asupra hotărârii conferenței Episcopicești din 7 Septemvrie 1909. Nr. 6693; prin care atât *Orarul*, cât și *Planul de învățământ și îndreptarul metodic* sunt obligatoare pentru toți.

Comande se pot face la **Tipografia Seminarială.**

1. **Teologia dogmatică fundamentală** de **Dr. V. Suciu prof.**

vol. I. *Apologetica creștină* fco. 5300
vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fco. 5300

2. **Teologia dogmatică Specială.**
vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.* fco. 730 cor
vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fco. 730 cor.

3. **Hipnotism și Spiritism** 150

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc e permis să se poată procura aceste cărți din cassele bisericicești pentru biblioteci. — Să afle de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsválva.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

Redactor responz.: **Augustin Gruția**

După ferbințeli

și alte boale ce slăbesc, pentru recăștigarea deplină a sănătății.

(50) 15-38

oleul de pește

e leac aprobat! Are gust plăcut, e ușor de mistuit și de aceea mulți îl iau, cari alt leac nu-l pot lua!

Emulzia SCOTT

e afară de aceea, cu mult mai cu efect. Idealul curățeniei.

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă!

Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fl.

== Să capătă în toate apotecele. ==

se adresează, cine dorește a-și procura varietăți autentice de:

Pomi roditori

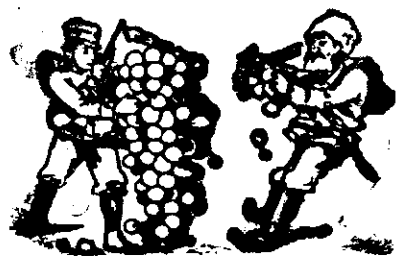
arbori pentru alee, plante de ornament, conifere, plante de împrejmuț, fructe cu boabe, pueți, etc.

Vite altoite

(calitate superioară)
vită europeană și americană cu și fără rădăcini. (Catalog instructiv la cerere gratuit).

FISCHER u. Comp

Pomi Viticultura

Prima pepinerie de viță de vie pe
Târnava.

Proprietar: **Frideric Caspari**

Medgyes Nr. 47 (Nagy-Küküllő megye).

De ani recunoscută ca prima și cea mai
deamnă de încredere și mai bogată în
specialități de viță de vie, livrează:

Altoi de viță

americană cu și fără rădăcini în diferite
specialități. **se garantează verita-
bilitatea speciei.**

Binevoii a cere Prețurent ilustrat!

În prețurent se află **epistole de re-
cunoștință** din toate părțile Țării; de
aceea fiecare proprietar de vie, înainte de
de a-și face comanda, poate să se asigure
dela cunoștință, verbal sau în scris, despre
**vrednicia de încredere necondi-
ționată a sus amintitei pepinerii.**

(57) 17-20

Fî atent!

Fără de nici o cercetare chemică se
poate convinge ori cine despre eminenta
calitate a tuburilor de

cigarete **START** antinicotin

dacă arde un tub gol **START** și aseamănă
cenușa acestuia cu a ori căruia alt tub, fie
aceia chiar din hârtia cea mai scumpă.

După scurtă folosință, se poate con-
vinge fiecare, că influențează excelent asupra
sănătății, și nu uscă gâtulejul.

Hârtia de cigarete **START**, cea mai
fină Verge egipt. se află în toate tutunge-
riile de seamă.

Deposit principal:

Tutungeria de specialități Blaj.

16 (5 10)

Se primesc:

doi învățăcei unul pentru tâmplărie
altul pentru zădărie.

A se adresa la:

Emil Oltean

(23) 2-3

măestru zidar.

A apărut: **Elemi Népiskola Értesítő
Könyvecské — Indice pentru școlile popo-
rale primare.** Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto
Se află de vânzare la Librăria semi-
narului teologic greco-catolic din Blaj — Ba-
lázsfalva.

Licitațiune minuendă.

Curatorul bisericesc gr.-cat.
din Săsciori com. Făgăraș va ține
licitațiunea minuendă pentru edifi-
carea unui nou edificiu școlar în
24 Aprilie 1910 la 10 oare a. m.
în școala gr.-cat. din loc.

Prețul statorit e: 9000 cor.
scris nouă mii cor. Reflectanții au
să depună o cauțiune de 700 cor.
scris șapte sute coroane.

Planul, preliminarul, condițiu-
nile și formularul de contract să
pot vedea la oficiul parohial gr.-
cat. zilnic între oarele 10—12 a. m.
și 2—4 p. m.

Ca material poporul prestează
lemnle cărămida și piatra ce să
va putea întrebuința din școala cea
veche.

Să observă, că a) reflectanții
trebuie să aibă calificațiunea re-
cerută b) curatoratul își rezervă
dreptul a încredința întreprinderea
aceluia cari îi mai convine.

Săsciori în 15 Martie 1910.

Maxim Motoc, **Iosif Tlețiu,**
paroh gr.-cat. curatur primar.

(24) 1-2

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cîsnădiei 5. Strada Cîsnădiei 5.
==== recomandă ====

☞ **Asigurări împotriva focului** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mo-
bile etc. în condiții avantajoase și cu
==== premii ieftine. ====

☛ **Asigurări pe viață** ☛

(pentru preoți și învățători confesionali romani
gr.-cat. **avantajii deosebite**) pe cazul morții cu
termin fix; asig. de zestre și asig. populare pe spese de
înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției
==== (furt prin spargeră) asig. p. pagube la apaducte. ====

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate		4,571,035-51
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045,412 =
	viață	10,847,132 =
Fonduri de întemeiere și de rezervă		2,309,387 =

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în
birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de
cunoștință se primesc în condiții favorabile în
==== serviciul institutului. ====

(2 12-52)

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
==== clopote a lui ====

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

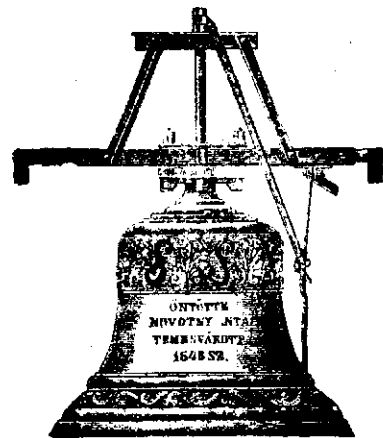
3 12-52

se recomandă spre pregătirea clopoteilor
nouă, pe cum la turuarea de nou a clopo-
telor stricate, mai departe spre facerea de
clopote întregi armonioasă pe lângă ga-
ranție pe mai mulți ani, provăzute cu ad-
justări de fer bătut. Construite spre ale în-
toarea cu ușurință în ori ce parte, îndată
ce clopotele sunt bătute de o parte sau
aceea ce sunt mântuite de cealaltă — se
deosebire recomand

— clopotele găurite —

de mine inventate și mai de multe
ori premiate, cari sunt provăzute
în partea superioară — ca violina —
cu găuri după figura S și pentru
aceea au un ton mai intensiv, mai
limpede, mai plăcut și cu vibrarea
mai voluminoasă, decât cele de sis-
tem vechiu, așa, că un clopot pa-
tent de 327 kg. este egal în ton
unui clopot de 461 kg. făcut
după sistemul vechiu. Mai departe
se recomandă spre facerea scaune-
lor de fer bătut, de sine stătă-
toare. — spre preadjustarea clo-
poteilor vechi cu ajustare de fer
bătut — ca și spre turnarea de
toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimis la cerere gratuit și franco.